

Appjelater Handleiding

INLEIDING

Weggebruikers die worden afgeleid door het gebruik van hun smartphone zorgen dagelijks voor gevaarlijke verkeerssituaties. Jongeren van 12 - 16 jaar zijn al een kwetsbare groep en worden door de aantrekkingskracht van hun mobiele telefoon nog kwetsbaarder. Met de verschillende onderdelen op www.appjelater.nl kunt u een indrukwekkende les geven over deze gevaren.

www.appjelater.nl is een initiatief van **Stichting TButterfly** en **Voorrang voor Veiligheid**. Stichting TButterfly is opgericht door Michael Kulkens. Zijn 13-jarige zoon Tommy-Boy overleed in 2015 door een verkeersongeluk. Tommy-Boy werd afgeleid door zijn telefoon. Met de stichting ontwikkelt Michael diverse activiteiten om bewustwording te stimuleren over de gevaren van smartphonegebruik in het verkeer. Zo geeft hij onder andere gastlessen op middelbare scholen. In de gastles staat het indrukwekkende en aangrijpende verhaal over Tommy-Boy centraal. Michael laat zien hoe een moment van onoplettendheid zijn leven en dat van vele anderen definitief veranderde.

Voorrang voor Veiligheid maakt zich sterk voor veilig en sociaal verkeersgedrag. Zij steunt onder andere initiatieven van derden. De boodschap van Stichting TButterfly komt overeen met de doelstellingen van Voorrang voor Veiligheid. Daarom is Voorrang voor Veiligheid samen met Stichting TButterfly het initiatief www.appjelater.nl gestart.

De waardering en het animo voor de gastlessen van Michael zijn groot. Zó groot dat scholen soms lang moeten wachten tot hij een gastles in kan plannen. Met www.appjelater.nl is zijn gastles toegankelijk gemaakt, zodat leerkrachten ook zelf de les kunnen geven. Zo wordt bewustwording van de gevaren van smartphonegebruik in het verkeer nóg sneller verspreid. Onderdelen van de les zijn onder meer filmpjes, een kennisquiz en diverse verwerkingsopdrachten.

In deze handleiding vindt u achtergrondinformatie en handvatten voor een les.

1

Achtergrondinformatie www.appjelater.nl

DE INITIATIEFNEMERS

Voor meer informatie en actuele initiatieven van Voorrang voor Veiligheid kunt u terecht op www.voorrangvoorveiligheid.nl.

Zie voor meer informatie over de Stichting TButterfly en voor het reserveren van een gastles van Michael Kulkens: www.tbutterfly.nl.

DOELGROEP

De primaire doelgroep van Appjelater zijn leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Via de leerlingen bereiken we ook hun ouders.

Het onderwerp en de gekozen werkvormen zijn eveneens geschikt voor leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs.

Appjelater handleiding

DOEL

Het overkoepelende doel is jongeren bewust maken van de gevaren van het gebruik van smartphones (en oortjes) in het verkeer zodat zij hun gedrag aanpassen. Via de leerlingen bereiken we ook ouders, zodat zij ook hun gedrag aanpassen. Ouders vormen een belangrijke factor als het gaat om verkeersgedrag van jongeren.

Om dit doel te bereiken werken de leerlingen aan de volgende subdoelen:

De leerlingen:

- weten waarom telefoongebruik en deelnemen aan het verkeer een levensgevaarlijke combinatie is.
- ervaren dat door multitasken je oplettendheid vermindert.
- beseffen welke persoonlijkheidskenmerken de kans vergroten op een (verkeers-)ongeluk.
- beseffen dat een (dodelijk) ongeluk de levens van heel veel mensen definitief verandert.
- vormen een mening over wetgeving en gebruik van telefoons in het verkeer.
- weten hoe ze het gesprek met hun ouders aan kunnen gaan over telefoongebruik in het verkeer.

AANSLUITING KERNDOELEN

Het materiaal sluit daarmee aan op onderstaande kerndoelen van de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Mens en natuur

34. De leerling leert hoofdzaken te begrijpen van bouw en functie van het menselijk lichaam, verbanden te leggen met het bevorderen van lichamelijke en psychische gezondheid, en daarin een eigen verantwoordelijkheid te nemen.
35. De leerling leert over zorg en leert zorgen voor zichzelf, anderen en zijn omgeving, en hoe hij de veiligheid van zichzelf en anderen in verschillende leefsituaties (wonen, leren, werken, uitgaan, verkeer) positief kan beïnvloeden.

Mens en maatschappij

36. De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.
42. De leerling leert in eigen ervaringen en in de eigen omgeving effecten te herkennen van keuzes op het gebied van werk en zorg, wonen en recreëren, consumeren en budgetteren, verkeer en milieu.

AANSLUITING CURRICULUM

Inhoudelijk sluit het onderwerp smartphonegebruik in het verkeer goed aan bij een Mentor- of Aardrijkskundeles. Ook past de les in een projectweek over verkeersveiligheid en/of risicogedrag en biedt de les mogelijkheden voor samenwerking tussen verschillende docenten. Het onderwerp kan bijvoorbeeld geïntroduceerd worden in de Mentor- of Aardrijkskundeles, waarna de leerlingen bij Nederlands, Drama of Beeldende vorming werken aan de eindopdracht.

EINDOPDRACHT

Voor de eindopdracht maken de leerlingen in groepjes zelf een logo, filmpje of poster waarmee ze de gevaren van mobiele telefoons in het verkeer onder de aandacht brengen van leeftijdsgenoten. Dit kan kort en krachtig in 15 minuten aan het eind van de les of uitgebreid in een vervolgles. In de uitgebreide variant bedenken de leerlingen eerst zelf aan welke randvoorwaarden een logo, filmpje of poster moet voldoen en maken ze van tevoren een storyboard voor het filmpje. In het stappenplan voor de leerlingen staan tips voor digitale tools die ze kunnen gebruiken. Op pagina 6 van deze handleiding staat een beoordelingsschema.

WEDSTRIJD

Regelmatig organiseren wij een wedstrijd met aantrekkelijke prijzen. Houd hiervoor de website in de gaten.

FLEXIBELE OPZET

De verschillende lesonderdelen zijn gratis beschikbaar op www.appjelater.nl. Met deze onderdelen kunt u een of meerdere lesuren besteden aan het onderwerp apploos fietsen. De minimale variant bestaat uit een les van 50 minuten. Wanneer u meer tijd heeft, kunt u dit uitbreiden met extra onderdelen en/of meer tijd besteden aan de eindopdracht. De leerlingen kunnen ook in een vervolgles aan de eindopdracht werken. In onderstaand overzicht staan de verschillende lesonderdelen. Hier kunt u een keuze uit maken op basis van de gewenste werkvormen, inhoudelijke accenten en de beschikbare tijd.

Appjelater handleiding

	ONDERDEEL	WAT?	WERKVORM	NODIG
INTRODUCTIE	Introductiefilmpje 3 minuten	Fotofilmpje met foto's van Tommy-Boy, als achtergrondmuziek klinkt het nummer Butterfly. Dit nummer luisterde Tommy-Boy op het moment van het ongeluk.	Klassikaal kijken en nabespreken (vragen in handleiding)	Digibord: • <i>Introductiefilmpje</i> (filmpjes)
	Filmpje met Niek Rozen 5 minuten	Filmpje waarin Niek Rozen met Michael Kulkens praat over het ongeluk van Tommy-Boy. Ook komen jongeren aan het woord over het gebruik van hun mobiel op de fiets.	Klassikaal kijken en nabespreken (vragen in handleiding)	Digibord: • <i>Filmpje met Niek Rozen</i>
	Filmpje Michael Kulkens over Tommy-Boy Introductie/Kern 10 minuten	Filmpje waarin Michael Kulkens vertelt over Tommy-Boy en het ongeluk.	Klassikaal kijken en nabespreken (vragen in handleiding)	Digibord: • <i>Filmpje Michael Kulkens over Tommy-Boy</i>
KERN	Feit of fictie 10 minuten	Digitale quiz met 10 vragen	Klassikaal, individueel of in kleine groepjes	Digibord: • <i>Feit of fictie</i>
	Hoe goed kun jij multitasken? 10 minuten	De leerlingen voeren opdrachten uit die los van elkaar helemaal niet moeilijk zijn maar als je ze tegelijkertijd uitvoert wel. Zo ervaren ze dat je langzamer wordt en meer fouten maakt.	In twee- of drietallen	Per groepje: • Geprint werkblad (downloads) • Lepel • Pingpongbal • Blinddoek • Stuk krijt of touw
	Persoonlijkheidstest 20 minuten	De leerlingen vullen een persoonlijkheidstest in en ontdekken zo of ze veel of weinig risico's nemen.	Leerlingen vullen de persoonlijkheidstest individueel in, daarna klassikale nabespreking	Per leerling: • Geprinte persoonlijkheidstest (downloads)
	Filmpje Whodunnit 10 minuten	De leerlingen bekijken een filmpje waarin de centrale vraag is: wie is de moordenaar? Maar wat ze (waarschijnlijk) niet zien, is dat er op de plaats delict vreemde dingen gebeuren. Conclusie: Je kunt je aandacht niet op twee dingen tegelijk richten. Zeker niet in het verkeer.	Klassikaal	Digibord: • <i>Filmpje Whodunnit</i>
	Filmpje Sneeuwbeleffect 10 minuten	De leerlingen brengen eerst hun eigen netwerk in kaart. Daarna bekijken ze een filmpje waarin Michael Kulkens inzichtelijk maakt hoe het ongeluk niet alleen het leven van Tommy-Boy en zijn vrienden definitief veranderde. Ook het leven van de veroorzaker van het ongeluk is voorgoed veranderd. Denk ook aan getuigen en hulpverleners. Ook het leven van deze mensen is voorgoed veranderd.	Individueel in kaart brengen netwerk Klassikale nabespreking	Digibord: • <i>Filmpje Sneeuwbeleffect</i>
	Stellingen 15 minuten	De leerlingen discussiëren over wetgeving en gebruik van mobiele telefoon in het verkeer.	Klassikaal	Digibord: • Stellingen en turftool
AFSLUITING	Ouders Kern of afsluiting 10 minuten	De leerlingen krijgen tips om het onderwerp met hun ouders te bespreken.	Klassikaal voorbespreken Daarna individueel (huiswerk)	Per leerling: • Geprint contract voor de ouders (downloads)
	Eindopdracht (eventueel vervolgles) 15 - 100 minuten	De leerlingen maken een logo, poster of filmpje over de gevaren van smartphones in het verkeer.	In kleine groepjes	Per groepje: • Geprint werkblad (downloads) • Materialen voor maken van logo, poster of filmpje

2

Lesopzet

INTRODUCTIE (15 minuten)

Zet terwijl de leerlingen binnenlopen het *introductiefilmpje* aan. U vindt dit filmpje onder de knop 'filmpjes'. Zorg dat het geluid aan staat. Het filmpje eindigt met de volgende tekst in beeld: 'Dit is Tommy-Boy, hij is dood.' Vertel dat Tommy-Boy is overleden door een verkeersongeluk. Tommy-Boy zat op de fiets en was afgeleid omdat hij met zijn mobiele telefoon bezig was. Zijn er leerlingen die het verhaal van Tommy-Boy kennen? Laat daarna ook het *filmpje met Niek Rozen* zien en/of het filmpje *Michael Kulkens over zijn zoon Tommy-Boy*. Bespreek de filmpjes aan de hand van enkele vragen:

- Wie gebruikt zijn mobiele telefoon in het verkeer? Waarvoor?
- Zou je ook zonder je mobiele telefoon kunnen in het verkeer?
- Wat zijn redenen om je telefoon niet te gebruiken in het verkeer?
- Krijg je weleens een berichtje dat echt per se direct beantwoord moet worden?
- Hoe herken je weggebruikers die in het verkeer hun mobiele telefoon gebruiken?

Zie voor vragen over het filmpje Michael Kulkens over zijn zoon Tommy-Boy ook de uitwerking van de verschillende onderdelen.

KERN (30 tot 120 minuten)

De leerlingen werken individueel, in kleine groepjes en/of klassikaal aan verschillende opdrachten. Maak een keuze uit de verschillende onderdelen. In het schema op pagina 3 staat per onderdeel de praktische informatie. Hieronder vindt u per onderdeel handvatten voor de introductie en nabespreking.

Uitwerking Filmpje Michael Kulkens over zijn zoon Tommy-Boy

Bespreek een of meerdere van onderstaande vragen. Laat de leerlingen hier eventueel eerst in een klein groepje over praten en bespreek het daarna klassikaal.

- Tommy-Boy droomde ervan jongs af aan van om artiest te worden. Hij was altijd bezig met gooichelen. Ben jij, of ken jij ook iemand die nu al zeker weet wat hij/zij later wil worden?
- 'Als dat piepje of belletje gaat hoeft je niet gelijk op te nemen. Het is bijna nooit belangrijk'. Wat vind jij? Heb jij bijvoorbeeld de afgelopen week een berichtje gekregen waar je direct op moest reageren? Wat zou er gebeurd zijn als je niet direct reageerde?
- 'Tommy-Boy fietste op een hele veilige weg, op die paar meter na'. Hoe ziet jouw fietsroute naar school of sportclub eruit? Zijn er gevaarlijke plekken waar je extra alert moet zijn?
- Michael hoopt met deze les bewustwording bij jullie, maar ook bij jullie ouders te creëren over de schade die een telefoon in het verkeer kan veroorzaken. Waarom denk je dat hij het ook belangrijk vindt om jullie ouders hier bewust van te maken?

Uitwerking Feit of fictie

Met deze quiz testen de leerlingen hun kennis over smartphonegebruik in het verkeer en de verkeersregels. Toon de vragen op het digibord. Kies het meest gekozen antwoord. Het digibord toont meteen of het gekozen antwoord goed of fout was. De leerlingen kunnen individueel of in groepjes spelen. Maak er eventueel een afvalrace van. Leerlingen/groepjes met een fout antwoord spelen niet meer mee. Als leerlingen over een eigen device beschikken kunnen ze de quiz ook individueel spelen.

Uitwerking Multitasken

De leerlingen voeren de opdrachten in groepjes van twee of drie uit. Ook de vragen voor de nabespreking bespreken ze eerst in hun groepje. Leg vervolgens in de klassikale nabespreking een duidelijke link met het verkeer. De leerlingen hebben ervaren dat multitasken lastig is. Als je meerdere dingen tegelijk doet, bijvoorbeeld fietsen en appen, word je langzamer en maak je meer fouten. Een gevaarlijke combinatie in het verkeer! Het verkeer vraagt je volle aandacht. Daarom: telefoon in de tas!

Uitwerking Persoonlijkheidstest

De persoonlijkheidstest is geïnspireerd op de 'Ben jij een thrillseeker?' testjes uit jongerenmagazines. De test bestaat uit een aantal herkenbare situatieschetsen waarbij de leerling de uitkomst kiest die het dichtst bij zijn of haar echte reactie komt. De uitkomst geeft aan of de leerling veel of weinig risico neemt. De test is bedoeld als speelse werkvorm om de zelfkennis en bewustwording van leerlingen over hun eigen gedrag te vergroten. De leerlingen vullen de test individueel in. Wat denken de leerlingen vooraf van hun eigen persoonlijkheid? Laten ze zich snel afleiden? Nemen ze makkelijk risico's? Wijs hier in de nabespreking ook naar terug: herkennen de leerlingen zich in de uitkomst? Zijn ze van plan hun gedrag aan te passen?

Uitwerking filmpje Whodunnit

Vertel de leerlingen dat ze een test gaan doen om te kijken hoe goed ze zich kunnen focussen. Ze gaan een moord oplossen. Ze bekijken een filmpje waarin geprobeerd wordt een moord op te lossen. Kunnen ze ontdekken wie de moordenaar is? Start vervolgens het filmpje. Zet het filmpje precies bij 0.55 stil (als de rechercheur zegt: How observer where you? De timing is belangrijk omdat anders de clou wordt weggegeven). Weten de leerlingen wie de moordenaar is? Vervolg daarna het filmpje. Hadden de leerlingen de veranderingen opgemerkt? Stimuleer de leerlingen de link te maken met het verkeer. De leerlingen hebben ervaren dat zij hun aandacht niet goed op twee dingen tegelijk kunnen richten. Ook in het verkeer werkt dit zo. Als jij met je telefoon bezig bent, al is het maar heel even, kun je niet tegelijkertijd opmerken wat er om je heen gebeurt. Dit kan fatale gevolgen hebben.

Uitwerking filmpje Sneeuwbaaleffect

Vraag de leerlingen individueel in kaart te brengen op wie het allemaal effect heeft als zij betrokken raken bij een ongeluk. Hoe ziet hun familie- en vriendennetwerk er uit? Laat daarna het filmpje *Sneeuwbaaleffect* zien. Hadden de leerlingen bij het in kaart brengen van hun netwerk ook gedacht aan de gevolgen voor de veroorzaker van het ongeluk? Wanneer de leerlingen hier zelf niet mee komen ga dan ook in op de effecten voor getuigen en hulpverleners. Bijvoorbeeld de agent die aan de moeder van Tommy-Boy moest vertellen dat haar zoon een ernstig auto-ongeluk heeft gehad. Ook de veroorzaker, getuigen en hulpverleners hebben bovendien familie en vrienden waar zij hun ervaringen en emoties mee delen. Zo verandert in een paar seconden het leven van heel veel mensen.

Uitwerking Stellingen

In dit onderdeel staan zes stellingen. Toon de (gekozen) stellingen op het digibord. Gebruik de turf-tool om inzichtelijk te maken hoeveel leerlingen het eens of oneens zijn met een stelling. Dit kan ook met een lijn in de klas, waarbij leerlingen plaatsnemen op een denkbeeldige lijn die loopt van eens tot oneens. De leerlingen lichten toe waarom ze voor deze positie hebben gekozen. Doe dit zowel aan het begin als aan het eind van de discussie. Zo wordt inzichtelijk of er leerlingen zijn die naar aanleiding van de discussie hun mening hebben herzien.

Daarnaast kunt u deze werkvorm ook inzetten als Lagerhuisdebat. Zet twee rijen stoelen tegenover elkaar. De ene kant is vóór de stelling, de andere kant tegen. Wie het woord wil, staat op. Je mag pas spreken als de debatleider (dat kan een andere leerling zijn of uzelf) je het woord geeft.

Uitwerking Ouders

Het verhaal van Michael Kulkens over zijn zoon Tommy-Boy kan sterke emoties oproepen bij de leerlingen. Het is waarschijnlijk dat ze daar thuis over zullen vertellen. Bespreek met de leerlingen hoe ze met hun ouders in gesprek kunnen gaan over de combinatie mobiel en verkeer en welke afspraken ze kunnen maken. De leerlingen kunnen thuis de filmpjes uit de lesmodule laten zien over Tommy-Boy. Ze kunnen hun ouders vragen of ze weleens mensen zien appen of facebooken tijdens het autorijden of fietsen. En wat ze dan zien gebeuren in het verkeer (slingerende auto's, te laat remmen, te langzaam rijden, enzovoorts). Weten hun ouders hoe vaak er ongelukken gebeuren in het verkeer door het gebruik van mobiele telefoons? Ook de kennisquiz is een leuk testje om thuis te doen, als brug naar een gesprek over eigen gedrag. Doen ouders bijvoorbeeld altijd hun telefoon uit of in hun tas in de auto? Bellen ze altijd handsfree? Of gaat het per ongeluk weleens anders? Het gaat niet om een corrigerend welles/nietes gesprek. Juist de herkenning dat we allemaal weleens afgeleid zijn door een scherm, maakt dat het onderwerp bespreekbaar is. Wat gaat er weleens mis en hoe kan het anders? Gedragsverandering begint met bewustwording. En daar kan zo'n ouder-kind gesprek toe bijdragen; twee kanten op.

Appjelater handleiding

Geef de leerlingen het oudercontract mee of verwijst ze naar de site om het te downloaden. Hierin beloven ouders en kinderen allebei dat ze geen mobiele telefoon gebruiken als ze op de fiets of in de auto rijden. Welke ideeën hebben de leerlingen voor sanctie/straf als ouder of kind zich niet aan de gemaakte afspraken houden? Bijvoorbeeld: trakteren, klusje doen voor de ander, geld in speciaal potje doen, enzovoorts.

TIP:
Organiseer een ouderavond over het gebruik van de telefoon in het verkeer. Zie pagina 7.

AFSLUITING (15 tot 100 minuten)

Introduceer de eindopdracht en laat de leerlingen hier aan werken.

Voor de eindopdracht maken de leerlingen in groepjes zelf een logo, filmpje of poster waarmee ze de gevaren van de mobiele telefoon in het verkeer onder de aandacht brengen van andere leerlingen. Hoe breng je een boodschap over? Hoe voorkom je dat je alleen aan het zenden bent?

Bepaal vooraf:

- Hoeveel tijd de leerlingen aan de opdracht mogen besteden. Dit kan variëren van 10 minuten tot twee lesuren. In de uitgebreide variant besteden de leerlingen meer tijd aan het uitvoeren van de stappen 2 en 3 van het stappenplan. De stappen staan beschreven in de pdf voor de leerlingen.

- Stap 1: Vorm kiezen
- Stap 2: Plan van eisen
- Stap 3: Inhoud bepalen
- Stap 4: Taakverdeling en planning
- Stap 5: Inhoud verwerken
- Stap 6: Controle

- Of de leerlingen zelf mogen kiezen welk eindproduct ze uitwerken of dat u de keuze voor hen maakt. Dit zal mede afhangen van de beschikbare tijd.
- Of de leerlingen een cijfer krijgen voor hun eindproduct. Als u een cijfer geeft zorg dan dat de leerlingen weten wat de beoordelingscriteria zijn.

Beoordelingscriteria

Inhoud / Boodschap (40 punten)	Spelling, grammatica Passend bij de doelgroep Opbouw en volledigheid Komt de boodschap goed over?
Vorm (40 punten)	Creativiteit Leesbaarheid (logo/poster) / verstaanbaarheid (film) Aantrekkelijk en overzichtelijk Afwisseling beeld en tekst (poster)
Proces (20 punten)	Samenwerking Taakverdeling Planning Betrekken van docent bij voortgang proces

- Of u een wedstrijdelement aan deze opdracht wilt toevoegen. U kunt (naast uw eigen beoordeling) ook de klas het winnende eindproduct laten kiezen, met een argumentatie. Bepaal ook gezamenlijk de prijs voor de winnaars.

SMOMBIE

Het woord smombie is een mixwoord van smartphone en zombie. In 2015 werd het in Duitsland tot jeugdwoord van het jaar uitgeroepen. Inmiddels is het een algemeen begrip geworden. Een smombie is iemand die met zijn telefoon bezig is en hierdoor geen oog meer heeft voor wat er om hem heen gebeurt. [Bron: Instituut voor de Nederlandse taal.]

Bespreek als inleiding het begrip Smombie. Waar komt het woord vandaan, wat betekent het? Herkennen de leerlingen zich in dat woord? Waarom wel of niet?

Herinner de leerlingen aan het filmpje *Whodunnit*. Kunnen ze dit concept verwerken in hun eigen eindproduct?

3

Vervolgsuggesties

Ouderavond

Organiseer een ouderavond over het gebruik van de telefoon in het verkeer. Verschillende onderdelen uit de les kunnen tijdens de ouderavond gebruikt worden bijvoorbeeld de kennisquiz en de filmpjes. Michael Kulkens verzorgt ook ouderavonden. Zie voor de mogelijkheden www.tbutterfly.nl.

Olievlek

Leerlingen uit de tweede klas, die in hun eerste jaar de lessen hebben gevolgd, kunnen de les aan nieuwe brugklassers geven. Ook kunnen ze de les geven aan groep 8-leerlingen van een basisschool in de buurt van de school (of hun 'eigen' basisschool). De leerlingen uit groep 8 of de brugklas horen de boodschap op deze manier van iemand die niet veel ouder is dan zichzelf waardoor de inhoud nog beter beklift. De tweedeklassers zelf doen bovendien ervaring op met het overbrengen van een boodschap aan een specifieke doelgroep, dit is een belangrijke vaardigheid.

